

Hilja Pietikäinen vierellään Esa, Klaes Pietikäinen vierellään Olavi. Kuvan omistaa Heikki Pietikäinen.

TAULU 366

12. Matti Klaeksenpoika Pietikäinen, *Taulusta 292, kauppias, laivanvarustaja, tehtailija, s. 10.3.1870 Kiuruvesi, Sulkava, k. 28.2.1930 Kiuruvesi, Sulkava n:22, Kalimo.* »Iisalmen Sanomat» luonnehti muistosanoissaan 4.3.1930 kauppias Matti Pietikäisen olleen »Pohjois-Savon huomatuimpia liike- ja teollisuusmiehiä». Sulkavan Piekäisessä suvun vanhalla sukutilalla syntynyt Matti päätyi liikealalle jo poikasena. Hän meni 12–13-vuotiaana apulaiseksi enonsa Antti Ruotsalaisen kauppaan Kiuruveden kirkonkylälle. Kerrotaan, että pienikokoinen Matti oli joskus istahnut tiskivaakaan punnittavaksi. 1890-luvun alussa hän siirtyi Sulkavalle Muhkaan hoitamaan Puustisen kauppaliikkeen sivumyymälää, jonka hän muutaman vuoden kuluttua osti itselleen. Pian sen jälkeen hän osti Alaharjun tilan ja rakennutti Kalimanaholle talon. Aviopuoliso Reeta löytyi Kiuruveden Toivaisenniemestä. Kalimosta tuli Matin ja Reetan koti ja Matin liiketoiminnan tukikohta. Aluksi toimialana olivat kaupanhoito ja meijeritoiminta. Tilanhoito oli Reetan vastuulla.

1900-luvun alussa Kaliman Matin (sillä nimellä hänet tunnettiin) liiketoiminta alkoi laajeta. Hän hankki omistukseensa useita maatiloja ja sahoja: Ryönänjoen Mäntyjuotin sahan 1905 tienoilla, sitten Maaningan Pihtisal-

men, Lapinlahden Mäntylahden ja Pielaveden Petäjäkosken sahat. Hän omisti myös pääosan 1909 perustetusta Sulkavankosken saha- ja myllyosuuskunnasta. Hänellä oli tiilitehtaita ja omalla kylällä saviruukkutehdas ja leipomo. Kaliman kauppa osti kyläläisiltä marjoja, pajunparkkia, riistaa, voita ym. ja välitti tuotteet eteenpäin. Pietikäisen oma pieni kauppalaivasto kuljetti rahtia Viipuriin ja Pietariin, joskus jopa Itämeren satamiin. Siihen kuuluivat rahtilaiva »Anna», tervahöyry »Janne», hinaajat »Lintu» ja »Koitto» sekä proomuja. Lastina oli omilla sahoilla tuotettua sahatavaraa ja polttopuita, myös maataloustuotteita, lähinnä voita. Paluumatkalla tuotiin suolaa, viljaa ja siirtomaatavaroita, joita myytiin ympäristön kauppiaille. Kerran »Annan» miehistöllä oli kuljetettavana Suomen Pankin kultakolikoita Viipurista Kuopioon ja Iisalmeen, jotta niitä ei olisi pakkolunastettu Venäjälle. Kiuruveden Nurminiemessä oli kolme makasiinia, joissa varastoitiin tulevaa ja menevää tavaraa. Sieltä liikenne Sulkavalle hoidettiin hevosilla. Vilkaan liiketoiminnan ohella Kalimossa harjoitettiin voimaperäistä maataloutta, jota johti tarmokas Reeta-emäntä. Tilalla asui ympäri vuoden paljon työväkeä, kesäajaksi palkattiin lisää. Ruoan keittämiseen kesäisin tarvittiin suuri muuripata.

Kauppias-lehti kirjoitti keväällä 1921: »En tiedä, onko kukaan maakauppias maassamme koskaan edistynyt siihen asteeseen kuin Pietikäinen on tehnyt. 21 vuodessa sitä ei ole tehnyt kukaan. Hän harjoittaa paitsi varsinaista maakauppaa, sahaliikettä, laivaliikettä, rakennustoimintaa ja laajaa maanviljelystä.» Kaliman liiketoiminta pieneni 1920-luvulla. Siitä vei puhtia rautatien tulo Iisalmen -Ylivieskan radalle, laivaliikenne välillä Kiuruvesi-Iisalmi loppui. Liiketoiminta oli ollut kokonaan Matin harteilla. Hänen kuoltuaan vuonna 1930 Kaliman liiketoiminta päättyi.

Laajalti tunnetun Kaliman Matin kansanomaisuudesta on kerrottu monia tarinoita. Hän kulki liikematkoillaankin tavallisen maa-laismiehen kampeissa eikä koskaan käyttänyt kravattia. Asiapaperit ja eväät kulkivat mukana tuohikontissa. Kuuluisan jutun mukaan Matti oli huomannut liikematkalla Helsingissä, että kengät olivat eri paria. Hän oli tuumannut: »Katoppas kun on toseks sattunna Reetan kenkä.» »Iisalmen Sanomat» kirjoitti: »Luon-

teeltaan oli kauppias Pietikäinen vaatimaton ja herttaisen leikillinen, todellinen sawolainen, jolta ei, vaikeissakaan tilanteissa, puuttunut huumorintajua.»

Anna-Liisa Tenhunen

Lähteet: Kauppias. Suomen vähittäiskauppiasliiton äänenkannattaja 7/1921; Iisalmen Sanomat 4.3.1930; Kokkonen 1992: 58–65; Mäntyaho 2005: 25, 58–64.

PUOLISO: 21.10.1898 **Margareta Pöksyläinen, Pietikäinen**, s. 11.2.1861 Kiuruvesi, Toivaisenniemi, k. 14.10.1932 Kiuruvesi, Sulkava n:22, Kalimo. Vanhemmat: Pekka Pöksyläinen, s. 21.1.1819, k. 1.2.1887 ja Johanna Kämäräinen, s. 19.2.1827, k. 3.11.1864.

LAPSET:

Laina Lyydia s. 17.7.1902 Kiuruvesi. Tauluun 367.

Vas. Reeta Pietikäinen sylissään Laina, oik. kauppias Matti Pietikäinen. Kuvan omistaa Heikki Pietikäinen.

Kauppias Matti ja puoliso Margareeta Pietikäinen
(10.3.1870 - 28.2.1930) (11.2.1861 - 14.10.1932)